

Collins, H.M., Evans, Robert: The Third Wave of Science Studies: Studies of Expertise and Experience (pp.235-296)

Markéta Bočková
Učo: 52810

Název: Úkoly třetí vlny vědních studií

V úvodní části textu shrnují Collins a Evans průběh prvních dvou vln vědních studií, v další pak nastolují základy, zatím více očekávané než probíhající, vlny třetí. Zatímco druhá vlna vědních studií podle nich zcela vystřídala vlnu první, třetí vlna naopak staví na poznatcích druhé, i když sama je teprve v počátcích svého zrodu.

Optimismus první vlny vědních studií je založen na předpokladu, že odbornost, tj. vzdělání v určité oblasti staví jedince do pozice autority zmocněné činit rozhodnutí. Rozhodnutí zahrnující vědu a technologii přicházejí pouze od vědoucích vrchních vrstev expertů ke spodním vrstvám ne-expertů. Tento pozitivistický směr začíná ztrácet dech záhy po vydání Kuhnovy Struktury vědeckých revolucí.

V dalším období je věda rekonceptualizována jako sociální aktivita a vědní studia se obrací k využití odborných znalostí ve společenských institucích jako jsou školy, soudy, politické procesy rozhodování. Druhá vlna vědních studií nechá v průběhu rozhodování přihlížet i k mimo-vědním faktorům. V oblasti expertízy se však zabývá především přiřazováním nálepky „expert“.

Před sociology vědy stály dva klíčové problémy:

1. Problém Legitimity, tj. kdo a jak může činit rozhodnutí dotýkající se veřejné sféry. V druhé vlně vědních studií byl vyřešen tak, že základna pro rozhodování by měla být rozšířena i mimo úzké pole kvalifikovaných expertů.
2. Problém Extenze pak souvisí s tím, kam až může být skupina ne-expertů činících rozhodnutí rozšiřována.

Podle autorů textu první vlna vědních studií vlastně neznala Problém Extenze a nebyla si vědoma Problému Legitimity. Druhá vlna se po vyřešení Problému Legitimity zabývala především Problémem Extenze. Třetí vlna podle nich má přijmout zmíněné řešení Problému Legitimity, ale přitom stále dbát na oddělování „lidí kvalifikovaných zkušenostmi“ při jejich přispívání k rozhodování. Experiza/kvalifikace má být brána jako kategorie analytiků (*analyst's category*) stejně jako kategorie aktérů (*actor's category*), což umožní normativní pohled na roli expertů ve veřejné sféře.

Problém politického rozhodování je jeho závratná rychlost v porovnání s tvorbou odborného mínění. Po veřejných činitelích je často požadováno jasné stanovisko k řešení problémů, o nichž ještě nemá jasno ani sféra nejužších expertů. Otázkou pro třetí vlnu vědních studií je, jak probíhá utváření konsenzu v podobném případě.

Collins a Evans rozdělují případné účastníky rozhodovacího procesu na nejužší skupinu kvalifikovaných expertů (*core-set*), skupinu jejich odborných přívrženců (*core-group*) a vnější laické pozorovatele (*outsiders*). Z nich ti nejméně odborní, tj. pozorovatelé, mají veškeré informace o problému z upravených a zjednodušených zdrojů, díky čemuž na první pohled paradoxně snadněji získávají jistotu o „pravé podstatě věcí“. Navíc rozlišují autoři tři typy kvalifikace/expertízy – žádná kvalifikace, interakční úroveň kvalifikace (*interactional expertise*) a účastnická úroveň kvalifikace (*contributory expertise*). K ní jako zvláštní typ přidávají odkazovou

expertízu (*referred expertise*), kdy účastnická kvalifikace z jedné vědní oblasti může být použita v jiné.

Zároveň upozorňují na fenomény přenosu (*translation*), pro něž je (zvláště v komunikaci mezi jedinci z různých odvětví) nutná nejméně interakční úroveň kvalifikace ve všech daných odvětvích; a diskriminace, která spočívá v činění rozhodnutí na jiném než ryze vědeckém základě přitom však pod rouškou vědeckosti.